

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права
та інформаційних технологій
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маркіної

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

на тему **«Менеджмент витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві»**

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Менеджмент підприємства
спеціальності 073 Менеджмент
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 1
заочної форми здобуття освіти
Москаленко В. В.
Керівник: Баган Н. В.
Рецензент: Дорофєєв О. В.

Полтава 2026 рік

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маркіної

Освітня програма Менеджмент підприємства
Спеціальність 073 Менеджмент
Рівень вищої освіти бакалаврський

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА
«17» листопада 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Москаленко Валерії Валеріївни

1. Тема роботи «Менеджмент витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві», керівник роботи доктор філософії з економіки, доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної Баган Н. В.
Затверджено засіданням кафедри протокол № 15 від «17» листопада 2025 р.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи «01» червня 2026 р.
3. Вихідні дані до роботи:
 - звітність організації за 2023-2025 рр.
 - інші інформаційні дані:
 - нормативно-довідкова література,
 - літературні джерела,
 - Інтернет-джерела,
 - власні спостереження автора
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
 - Розділ 1. Теоретичні основи менеджменту витрат та економії ресурсів на підприємстві
 - Розділ 2. Аналіз системи управління витратами та використання ресурсів на підприємстві
 - Розділ 3. Напрями удосконалення менеджменту витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві
5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: «17» листопада 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	17.11.2025	виконано
2	Складання та погодження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	18.11.2025-21.11.2025	виконано
3	Опрацювання джерел інформації	24.11.2025-29.12.2025	виконано
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	01.12.2025-20.02.2026	виконано
5	Виконання теоретичного розділу роботи	26.11.2025-12.01.2026	виконано
6	Виконання дослідницько-аналітичного розділу роботи	13.01.2026-09.03.2026	виконано
7	Виконання проектно-рекомендаційного розділу роботи	10.03.2026-04.05.2026	виконано
8	Оформлення тексту роботи та перевірка на наявність текстових запозичень	05.05.2026-27.05.2026	виконано
9	Попередній захист роботи на кафедрі	01.06.2026	виконано
10	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	02.06.2026-04.06.2026	виконано
11	Нормоконтроль	05.06.2026	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	10.06.2026	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ Валерія МОСКАЛЕНКО
(підпис)

Керівник роботи

_____ Надія БАГАН
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИТРАТ ТА ЕКОНОМІЇ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	18
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	18
2.2. Оцінка ефективності управління витратами та використання ресурсів на підприємстві.....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИТРАТ І СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЇ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	30
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання ефективно функціонування підприємств значною мірою залежить від рівня їхньої здатності раціонально управляти витратами та забезпечувати економне використання ресурсів. Посилення конкуренції, нестабільність економічного середовища, інфляційні процеси, зростання вартості енергоресурсів й матеріалів, а також наслідки воєнного стану в Україні зумовлюють необхідність постійного контролю витрат й пошуку резервів їх оптимізації. За таких умов саме менеджмент витрат стає одним із ключових інструментів підвищення ефективності діяльності підприємства та забезпечення його фінансової стійкості. Особливого значення набуває також проблема стимулювання економії ресурсів, оскільки традиційні підходи до управління витратами не завжди забезпечують належний рівень зацікавленості працівників у їх скороченні. Формування ефективної системи мотивації, спрямованої на раціональне використання матеріальних, трудових та енергетичних ресурсів, дозволяє не лише знизити собівартість продукції, а й підвищити продуктивність праці та конкурентоспроможність підприємства в цілому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дослідження виконане згідно плану науково-дослідних робіт кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної за темою: ««Стратегічний менеджмент безпекового розвитку інноваційно орієнтованої агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки» (номер державної реєстрації 0122U201560, 2022–2027 рр.); «Інституційно-адаптивні механізми розвитку менеджменту підприємств та їх об'єднань в умовах цифрової трансформації та інвестиційно-ресурсних асиметрій» (державний реєстраційний номер 0126U000256, 2026–2030 рр.); «Розвиток кадрового потенціалу та компетентнісних моделей управління як чинник інноваційного розвитку підприємств, організацій, установ» (державний реєстраційний

номер 0126U000388, 2026–2030 рр.).

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад й практичних аспектів менеджменту витрат та стимулювання економії ресурсів на підприємстві, а також розробка обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення системи управління витратами і підвищення ефективності використання ресурсів.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи – є процес управління витратами та забезпечення ефективного використання ресурсів у діяльності підприємства.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є методи, інструменти та організаційно-економічні механізми управління витратами і стимулювання економії ресурсів на підприємстві.

Методи досліджень. У кваліфікаційній роботі було використано такі методи: теоретичного узагальнення та систематизації (для розкриття сутності витрат і підходів до їх управління); аналізу і синтезу (для оцінки структури та динаміки витрат підприємства); економіко-статистичний (для обробки та узагальнення фактичних даних); порівняльний аналіз (для зіставлення показників діяльності підприємства у динаміці); графічний (для наочного відображення результатів дослідження); розрахунково-аналітичний (для обґрунтування запропонованих заходів щодо оптимізації витрат і стимулювання економії ресурсів).

Інформаційна база. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися форми бухгалтерсько-статистичної звітності підприємства літературні джерела, наукові праці вчених за темою дослідження, особисті спостереження автора.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у розробці обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення системи менеджменту витрат та стимулювання економії ресурсів на підприємстві, які можуть бути використані в практичній діяльності з метою зниження собівартості продукції, підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення

фінансового стану підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи були представлені на IX Всеукраїнській науково-практичній інтернет конференції, присвяченій 100-річчю з дня народження професора, заслуженого працівника вищої школи України Фесенка Дмитра Мусійовича «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава, ПДАУ, 26 березня 2026 року). X Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики». (м. Полтава, ПДАУ, 23 квітня 2026 року).

По темі кваліфікаційної роботи здобувачем вищої освіти були опубліковані 2 тези: «Роль систем стратегічного управління у формуванні фінансової стійкості підприємств» та «Менеджмент витрат як інструмент підвищення ефективності аграрного виробництва» в яких знайшли відображення теоретичні принципи і результати роботи.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 42 сторінках друкованого тексту. Робота містить 14 таблиць, 8 рисунків, 3 додатків. Список використаних джерел налічує 47 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИТРАТ ТА ЕКОНОМІЇ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління витратами підприємства за будь-яких умов діяльності є важливою складовою забезпечення стабільної роботи та підвищення ефективності господарювання. Підприємства, які здатні виробляти товари чи надавати послуги з меншими витратами, мають вищий рівень конкурентоспроможності на ринку. Раціональне управління витратами сприяє збереженню фінансових ресурсів й зміцненню фінансової стійкості підприємства. Крім того, оптимізація витрат дозволяє вдосконалювати виробничі процеси та ефективніше використовувати ресурси, що позитивно впливає на якість продукції. Усе це свідчить про важливість ефективного управління витратами для успішного функціонування підприємств в умовах сучасних викликів та загроз [36, с. 56].

Раціональне управління витратами виробництва є актуальним завданням для підприємства, оскільки головною метою господарської діяльності є максимізація прибутку при одночасному скороченні витрат матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Рівень ефективності роботи підприємства, його конкурентоспроможність, стабільність функціонування та перспективи розвитку значною мірою залежать від рішень щодо оптимізації витрат [42, с. 307].

Формування впорядкованої системи витрат підприємства потребує їх економічно обґрунтованої класифікації за певними ознаками. Це передбачає групування та узагальнення витрат для подання інформації у формі, зручній для аналізу й управління. Класифікація витрат необхідна для організації економічної діяльності підприємства, визначення собівартості продукції та формування цін, а також для нормування, планування, контролю й аналізу витрат. Вибрані класифікаційні ознаки повинні забезпечувати дослідження та систематизацію витрат у потрібному аспекті. Чим більше критеріїв класифікації

використовується, тим глибшим є розуміння об'єкта дослідження. Водночас правильний вибір класифікаційних ознак сприяє отриманню повної та достовірної управлінської інформації, що підвищує ефективність управлінських рішень, прийнятих на основі аналізу витрат [17, с. 99].

Класифікація витрат має важливе значення для розуміння принципів їх управління. Оскільки поділ витрат використовується для вирішення різних управлінських завдань, у науковій літературі існують різні підходи до їх групування за відповідними класифікаційними ознаками [19, с. 43].

Оскільки, класифікація витрат підприємства досліджувалася великою кількістю науковців та має досить широке розгалуження класифікаційних ознак та видів. Розглянемо на рис. 1.1 спрощену, узагальнену класифікацію витрат підприємства.

Рис. 1.1. Класифікація витрат підприємства [розроблено на основі 8; 14; 17, с. 100; 19, с. 46-48]

Як бачимо з рис. 1.1 аналіз поведінки витрат на підприємстві показує, що більшість із них мають складний й неоднозначний характер, а їх розподіл на окремі групи є досить умовним. Частину витрат можна безпосередньо віднести до конкретного виду продукції, тоді як інші потребують додаткового розподілу. Деякі витрати можуть бути суттєвими для ухвалення певних управлінських рішень, але не відігравати важливої ролі в інших ситуаціях. Крім того, підходи різних авторів до класифікації витрат часто відрізняються: одні й ті самі витрати можуть належати до різних класифікаційних груп або напрямів, що свідчить про відсутність єдиного підходу до систематизації витрат у науковій та практичній діяльності.

Витрати є обов'язковою складовою діяльності підприємства, а їх обсяг та структура безпосередньо впливають на фінансові результати. Тому ефективне управління витратами повинно ґрунтуватися на теоретичних й практичних засадах, які потребують подальшого вивчення та вдосконалення з урахуванням сучасних умов функціонування підприємств у трансформаційній економіці [42, с. 307].

На думку фахівців Школи Бізнесу Нової пошти – витрати підприємства являють собою грошову оцінку всіх матеріальних, трудових, інформаційних, природних й фінансових ресурсів, які необхідні для здійснення діяльності компанії. Також витрати можна визначити як повну собівартість продукції або наданих послуг. Оскільки витрати завжди мають грошове вираження, ресурси, що оцінюються в іншій формі, повинні бути переведені у грошовий еквівалент, наприклад через визначення вартості робочого часу працівника чи спеціаліста [26]. Тобто, фахівці Школи Бізнесу радять звертати особливу увагу на фінансові витрати підприємства.

Фінансові витрати підприємства можуть мати як короткостроковий, так й довгостроковий характер. За сферами формування їх класифікують на капітальні, операційні, адміністративні витрати, витрати на збут та непередбачені витрати (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Фінансові витрати підприємства залежно від сфери формування

[узагальнено за допомогою 26]

Вид	Характеристика
Капітальні	основні інвестиції, необхідні для започаткування діяльності підприємства, зокрема виробництва продукції чи надання послуг, з них розпочинається його функціонування. До капітальних витрат можуть належати вкладення у будівельну техніку, придбання фотообладнання, витрати на зведення споруд і закупівлю обладнання, а також витрати, пов'язані з обслуговуванням кредитів, залучених для придбання первинних засобів виробництва. Вони не включаються до складу собівартості продукції
Операційні	виникають у процесі здійснення основної діяльності підприємства, тобто безпосередньо під час виробництва продукції або надання послуг. До таких витрат належать закупівля сировини, напівфабрикатів, комплектуючих та обладнання, виплата заробітної плати працівникам, витрати на ремонт й технічне обслуговування виробничого обладнання, а також оплата електроенергії та інших комунальних послуг
Адміністративні	категорія витрат, яка не має прямого впливу на виробничі результати підприємства, проте забезпечує загальне функціонування та управління ним. До таких витрат належать витрати на утримання управлінського персоналу, оплату комунальних послуг й утримання приміщень, ремонт обладнання, сплату податків та банківське обслуговування, проведення маркетингових досліджень, аудиту та консультацій, придбання канцелярських товарів, вирішення судових спорів, а також оплату службових відряджень керівного персоналу.
Витрати на збут	До витрат на збут належать витрати, пов'язані з реалізацією продукції та обслуговуванням клієнтів. Серед них витрати на рекламу, оплату праці менеджерів із продажу та персоналу служби доставки, передпродажну підготовку товарів, їх пакування й транспортування, а також післяпродажне обслуговування, зокрема гарантійний сервіс й технічну підтримку
Непередбачені витрати	витрати які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства, а іноді навіть призвести до її тимчасового призупинення. Такі витрати зазвичай не враховуються в його фінансовому плануванні. Щоб зменшити можливі ризики, підприємства формують резервний (форс-мажорний) фонд, який зазвичай становить приблизно 0,5–1% від чистого прибутку. Його розмір визначається керівництвом або власниками на загальних зборах

Отже, як бачимо табл. 1.1 фахівці Школи Бізнесу орієнтуються переважно на фінансові витрати підприємство., особливу увагу приділяючи капітальним, операційним, адміністративним, витратам на збут та непередбаченим витратам.

Управління витратами є складним процесом, спрямованим на досягнення високих економічних результатів діяльності підприємства шляхом ефективної управлінської роботи. Воно являє собою взаємодію менеджменту та економіки, що поєднує елементи операційного й

фінансового управління з метою оптимізації витрат й підвищення добробуту власників підприємства [30, с. 97].

Розглянемо на рис. 1.2 принципи системи управління витратами підприємства.

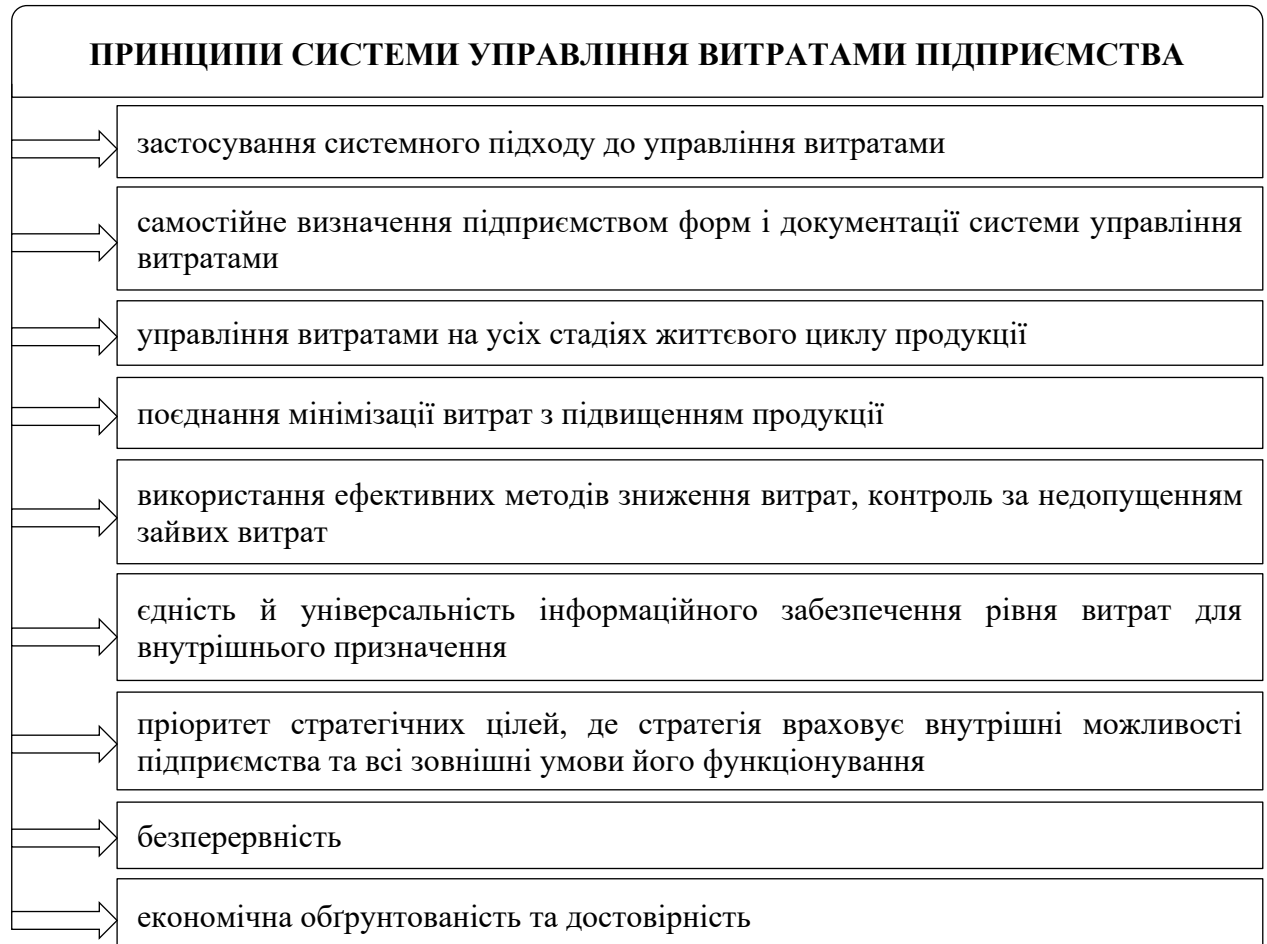

Рис. 1.2. Принципи системи управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 40; 42, с. 309]

Відображені на рис. 1.2 принципи можуть слугувати базою та визначати загальний напрям системи управління витратами, однак на кожному підприємстві їх необхідно застосовувати з урахуванням індивідуальних економічних та організаційних особливостей.

Метою функціонування системи управління витратами підприємства є забезпечення його довгострокової економічної ефективності з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на рівень та динаміку витрат.

Оскільки ці чинники можуть як позитивно, так й негативно впливати на діяльність підприємства, важливим є проведення аналізу формування споживчої цінності кінцевого продукту та витрат, пов'язаних із його створенням. Результати такого аналізу дають змогу визначити напрями економії, мінімізації та оптимізації витрат.

Розглянемо на рис. 1.3 основні етапи реалізації механізму управління витратами на підприємстві.

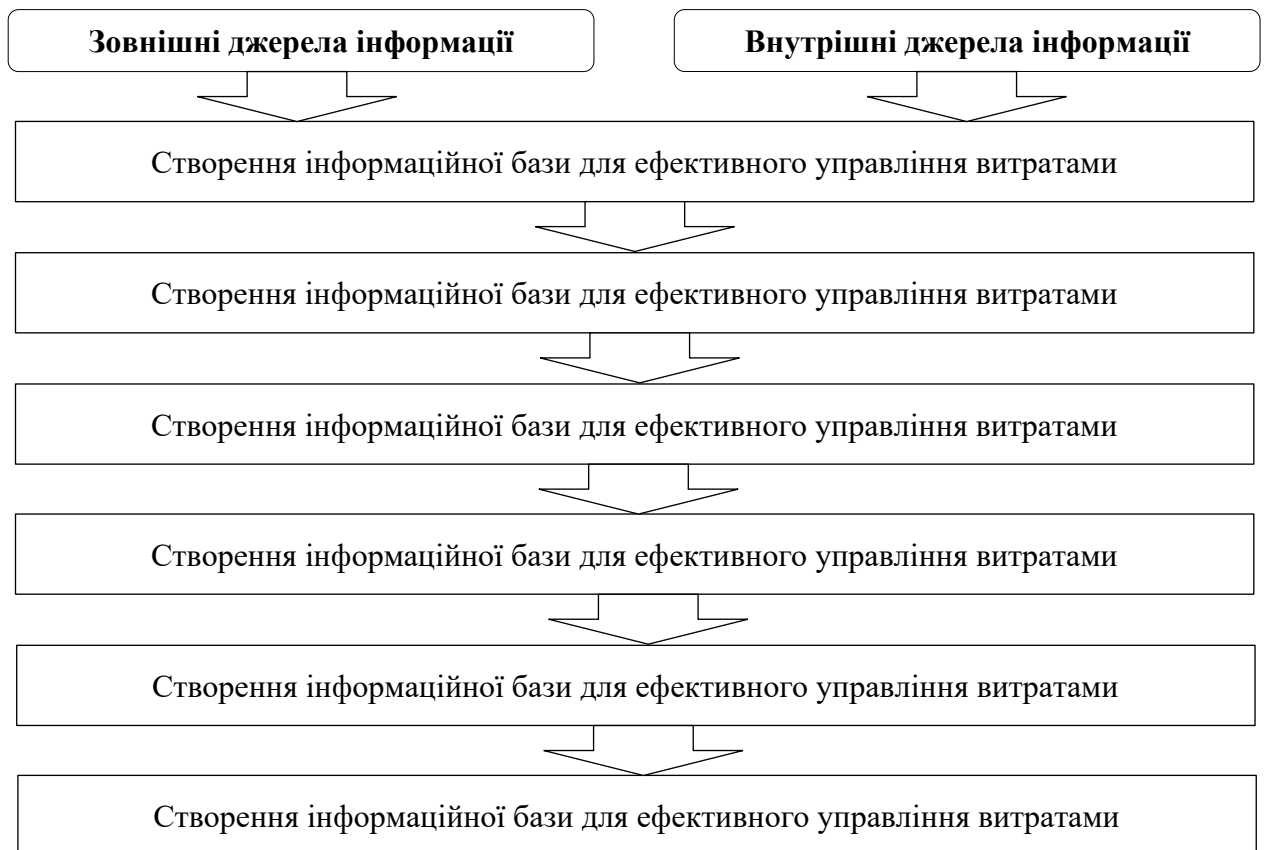

Рис. 1.3. Етапи реалізації механізму управління витратами на підприємстві [14]

Як бачимо з рис. 1.3 система управління витратами має впроваджуватися комплексно, забезпечуючи узгоджене та взаємопов'язане вирішення поставлених завдань, лише такий підхід сприятиме підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства.

Функціонування системи управління витратами здійснюється через управлінський цикл, який охоплює прогнозування, планування, організацію,

координацію, регулювання, стимулювання, облік та аналіз (рис. 1.4). Завдяки узгодженій роботі всіх функцій управління ці взаємопов'язані підсистеми умовно можна поділити на керуючу та керовану. Суб'єктами управління витратами є керівники, менеджери та спеціалісти, які беруть участь у реалізації управлінських функцій, тоді як об'єктом управління виступають процеси виробництва та реалізації продукції [12].

Рис. 1.4. Функції управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 5, с. 45; 20, с. 237; 29, с. 564]

Отже, як бачимо з рис. 1.4 функції управління витратами знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності, чим й визначається їхня послідовність.

Таким чином, менеджмент витрат є системою управління процесами формування, контролю та оптимізації витрат підприємства з метою підвищення ефективності діяльності.

Важливим напрямом підвищення ефективності підприємства який забезпечує зниження собівартості продукції є економія ресурсів. Наявність ресурсів є необхідною умовою створення, функціонування та подальшого розвитку підприємства. Особливістю ресурсів є те, що одні з них можуть відтворюватися, тоді як інші є обмеженими, що зумовлює потребу в їх раціональному та економному використанні. Водночас ефективна діяльність підприємства сприяє зростанню рівня його ресурсного забезпечення [7, с. 104].

Ресурси підприємства – це сукупність засобів й можливостей, які підприємство використовує для досягнення поставлених цілей та реалізації

тактичних й стратегічних завдань. Ефективне використання ресурсного потенціалу сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, що є особливо важливим в умовах швидкого технологічного розвитку, обмеженості ресурсів та наявності інвестиційних ризиків [32]. У зв'язку з цим забезпечення раціонального використання ресурсів є одним із ключових завдань державної економічної політики.

Розглянемо на рис. 1.5 основні види ресурсів підприємства. Метою класифікації ресурсів є систематизація їх множини за різними ознаками та поділ на види для забезпечення управлінців необхідною інформацією щодо обліку, руху, джерел формування та інших параметрів ресурсного забезпечення.

Рис. 1.5. Види ресурсів підприємства [узагальнено за допомогою 1; 7, с. 105; 10, с. 256; 32; 37, с. 71]

Як бачимо з рис. 1.5, основними ресурсів підприємства прийнято вважати вісім видів – матеріальні, нематеріальні, фінансові, трудові. Інформаційні. Природні, енергетичні та часові.

Вивчення та систематизація ресурсів, які використовують підприємства, мають важливе значення для сучасної економіки. Ґрунтовне розуміння ресурсів й ефективне управління ними сприяють не лише скороченню витрат та підвищенню якості продукції, а й зміцненню конкурентних позицій підприємств в умовах глобалізації та нестабільного економічного середовища. Таким чином, економія ресурсів є важливим

напрямом підвищення ефективності підприємства яка забезпечує зниження собівартості продукції.

Традиційні підходи до управління витратами, які здебільшого спрямовані на їх скорочення або контроль, поступово втрачають ефективність, оскільки не враховують потреби у стратегічному плануванні, прогнозуванні та гнучкому використанні ресурсів. Сучасні умови господарювання вимагають застосування таких методичних підходів, що забезпечують не лише зниження необґрунтованих витрат, а й раціональний розподіл ресурсів, підвищення ефективності виробничих процесів та створення передумов для формування довгострокових конкурентних переваг підприємства [28; 38, с. 170].

Розглянемо основні методи управління витратами та ресурсами підприємства (рис. 1.6).

Ефективне управління витратами є одним із ключових елементів забезпечення успішного функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання. Його значення полягає у безпосередньому впливі на формування фінансових результатів, оскільки раціоналізація витрат дозволяє підвищувати прибутковість діяльності та забезпечувати більш ефективне використання наявних ресурсів. Окрім цього, системний підхід до управління витратами сприяє зміцненню конкурентоспроможності підприємства, адже дозволяє знижувати собівартість продукції та пропонувати більш вигідні умови для споживачів без втрати якості. Важливим наслідком є також підвищення фінансової стійкості, що забезпечує здатність підприємства стабільно функціонувати навіть за умов нестабільного зовнішнього середовища та економічних коливань.

Ефективне управління витратами створює передумови для сталого розвитку підприємства, оскільки забезпечує баланс між економічними результатами, ресурсним забезпеченням та довгостроковими стратегічними цілями. Таким чином, управління витратами виступає важливим інструментом не лише поточної оптимізації діяльності, а й стратегічного

розвитку підприємства в цілому.

Рис. 1.6. Методи управління витратами та ресурсами підприємства [узагальнено за допомогою 6; 42, с. 310; 43, с. 220]

Отже, ефективний менеджмент витрат та економія ресурсів є важливими складовими успішної діяльності підприємства. Раціональне використання ресурсів й впровадження сучасних методів управління витратами дозволять знизити собівартість продукції, підвищити прибутковість та конкурентоспроможність підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

В умовах розвитку ринкової економіки, що характеризується жорсткою конкуренцією за позиції на ринку та формуванням цін під впливом попиту і пропозиції, особливої актуальності набуває проблема раціонального використання ресурсів. Витрати підприємства та оптимізація їх рівня на одиницю продукції виступають важливими чинниками підвищення ефективності господарської діяльності і водночас забезпечення його конкурентоспроможності. У зв'язку з цим менеджери та власники підприємств приділяють дедалі більше уваги ефективності використання ресурсів і їх раціональному розподілу з метою скорочення витрат виробничо-господарської діяльності. Це, у свою чергу, розглядається як вагомий резерв зростання прибутковості, що забезпечує фінансову стійкість і сталий розвиток підприємства [27].

Кадровий склад підприємства, його професійний потенціал та рівень кваліфікації формують одну з основних конкурентних переваг підприємства. В умовах мінливого ринкового середовища раціональне та ефективне використання трудових ресурсів є наслідком компетентного управління всіма складовими господарської діяльності та вмілого поєднання різних факторів виробництва [13].

Проведемо оцінку середньооблікової чисельності персоналу підприємства в табл. 2.1.

Як бачимо з табл. 2.1 у 2025 р. порівняно з 2023 р. знизилася чисельність працівників на 46 осіб та становить 188 осіб. Відповідно, це вплинуло на зниження продуктивності праці показник якого у 2023 р. становив 1677,9 тис. грн/особу та у 2025 р. – 808,7 тис. грн/особу.

Таблиця 2.1

**Динаміка середньооблікової чисельності та ефективності працівників,
зайнятих у сільськогосподарському виробництві підприємства,
2023-2025 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. від 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне, %
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, осіб	234	201	188	-46	80,34
у т. ч в рослинництві	185	173	160	-25	86,49
Тваринництві	30	28	28	-2	93,33
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1677,9	1028,8	808,7	-869,15	48,20

Важливим завданням обліку основних засобів є формування повної, достовірної та об'єктивної інформації про їх стан і рух. Водночас дані, відображені у фінансовій звітності, не завжди відповідають цим вимогам, що пов'язано з недосконалістю національної нормативно-правової бази та її частими змінами [21].

Проведемо дослідження ефективності використання основних засобів у підприємстві (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка забезпеченості та ефективності використання основних
засобів підприємства, 2023-2025 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне, %
Наявність основних засобів - всього, тис. грн	39632	46957	53139	13507	134,08
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	0,41	0,42	0,42	0,01	103,12
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	169,37	233,62	282,65	113,29	166,89
Фондомісткість, грн	0,10	0,23	0,35	0,25	346,24
Фондовіддача, грн	9,91	4,40	2,86	-7,05	28,88

Як бачимо з табл. 2.2, зросло значення показника наявності основних засобів на 13507 тис. грн та становить у 2025 р. 53139 тис. грн. Практично без змін значення коефіцієнта придатності основних засобів – в межах 0,42 свідчить про відносно стабільний технічний стан основних засобів підприємства та відсутність суттєвих змін у їх оновленні або вибутті. Водночас такий рівень показника вказує на середній ступінь придатності, що може потребувати поступового оновлення основних засобів у перспективі.

Для українських підприємств ефективне використання оборотних коштів має визначальне значення, оскільки, з одного боку, воно забезпечує належний рівень ліквідності, а з іншого – сприяє результативному функціонуванню бізнесу загалом. У процесі прийняття управлінських рішень особливої уваги потребують чинники та показники, що впливають на ефективність використання оборотних ресурсів, а також їх своєчасна ідентифікація, систематизація за відповідними критеріями та подальша оптимізація [15].

Проведемо аналіз ефективності використання оборотного капіталу у підприємстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне, (+;-)	відносне, %
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн	177165	199743	231102	53937	130,44
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	4,47	4,25	4,35	-0,12	97,29
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,08	1,11	0,82	-0,26	76,24
Матеріаломісткість, грн	3,92	1,28	1,02	-2,90	25,99
Матеріаловіддача, грн	0,25	0,78	0,98	0,73	384,77

Як бачимо з табл. 2.3 зроста вартість оборотного капіталу підприємства на 53937 тис. грн та у 2025 р. становить 231102 тис. грн.

Знизилися коефіцієнти оборотності оборотних на 0,12 та необоротних активів на 0,26, що вказує на уповільнення швидкості їх використання у господарському процесі. Це може свідчити про зниження ефективності залучення активів у виробничо-господарську діяльність підприємства та потребу в удосконаленні управління ресурсами з метою підвищення їх віддачі.

Важливим завданням підприємства в сучасних умовах господарювання є забезпечення ефективності виробничо-комерційної діяльності з урахуванням специфіки конкурентного середовища. У зв'язку з цим виробничо-комерційну діяльність підприємства доцільно розглядати у двох взаємопов'язаних напрямках: по-перше, як забезпечення раціонального співвідношення та ефективного використання економічних ресурсів з метою досягнення високих фінансових результатів; по-друге, як організацію процесів виробництва та збуту продукції шляхом реалізації основних функцій управління [16].

Проведемо аналіз виробничо-комерційної діяльності досліджуваного підприємства в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Результати виробничо-комерційної діяльності підприємства,
2023-2025 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Виробництво валової продукції, тис. грн (у постійних цінах 2021 р.)	392627	206789	152044	-240583	38,72
Виручка від реалізації продукції і послуг , тис. грн	190746	221269	189709	-1037	99,46
Чистий прибуток, тис. грн	29592	48765	25696	-3896	86,83
Коефіцієнт автономії	0,93	0,96	0,96	0,02	102,54
Загальний коефіцієнт ліквідності, %	10,72	36,45	35,27	24,56	329,17
Рівень рентабельності, %	131,01	147,93	136,71	X	X
Норма прибутку, %	12,81	18,04	8,34	X	X

Як бачимо з табл. 2.4 у досліджуваному підприємстві знижуються показники виробничо-комерційної діяльності. Зокрема знизився показник

виробництва валової продукції на -240583 тис. грн, виручки від реалізації на -1037 тис. грн, чистого прибутку на -3896 тис. грн. Загальний коефіцієнт ліквідності зріс у 2025 р. на 24,56 % та становить 35,27, що свідчить про значне підвищення здатності підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Така динаміка вказує на покращення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у досліджуваному періоді.

2.2. Оцінка ефективності управління витратами та використання ресурсів на підприємстві

Підприємство являє собою складну систему, що функціонує в умовах постійної конкуренції не лише за споживачів продукції чи послуг, а й за ресурси, без яких його подальше існування є неможливим. Водночас формування та збереження конкурентних переваг безпосередньо залежать від ефективності управління наявними ресурсами підприємства [2].

Для оцінки ефективності управління витратами та ресурсами досліджуваного підприємства потрібно перш за все дослідити фінансовий стан підприємства. Розмір фінансових ресурсів та рівень їх ефективного використання безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства, зокрема його платоспроможність, ліквідність й фінансову стійкість. Достатній обсяг фінансових ресурсів забезпечує своєчасне виконання зобов'язань перед бюджетом, банківськими установами, страховими компаніями та іншими організаціями. Водночас підвищення ефективності їх використання виступає важливим резервом покращення результатів діяльності підприємства [11].

Проведемо аналіз фінансових ресурсів підприємства (табл. 2.5).

Аналізуючи дані табл. 2.5 помічаємо, що загальний обсяг фінансових ресурсів зріс з 247623,5 тис. грн у 2023 р. до 322123 тис. грн у 2025 р. й

вказує на розширення фінансових можливостей підприємства. Основну частку у структурі джерел фінансових ресурсів стабільно займає власний капітал, який у 2025 р. становив 95,69 %, що є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про підвищення фінансової незалежності та стійкості підприємства.

Таблиця 2.5

Динаміка джерел фінансових ресурсів підприємства, 2023-2025 рр.

Джерела фінансових ресурсів	Роки						Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023		2024		2025			
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	231090	93,32	270269	98,01	308238	95,69	77148	133,38
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	7334	2,28	-	-
Поточні зобов'язання	16533,5	6,68	5480	1,99	6552	2,03	-9982	39,63
Разом	247623,5	100,0	275749	100,0	322123	100,0	X	X

Частка поточних зобов'язань за аналізований період зменшилась з 6,68 % до 2,03 %, що також є позитивним явищем й вказує на зниження залежності від короткострокових позикових коштів. Водночас у 2025 р. з'являються довгострокові зобов'язання (2,28%), що може свідчити про залучення додаткових інвестиційних ресурсів для розвитку підприємства.

Отже, структура джерел фінансових ресурсів є раціональною та характеризується переважанням власного капіталу, що забезпечує фінансову стабільність й створює передумови для подальшого ефективного розвитку підприємства.

В умовах сучасної ринкової економіки перед підприємствами постає необхідність забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, фінансової стабільності та стійкого розвитку. Важливу роль у цьому відіграє ефективне управління витратами, адже їх рівень безпосередньо впливає на прибутковість діяльності підприємства. У зв'язку з цим актуальним є формування дієвої системи управління витратами, яка

сприятиме раціональному використанню всіх видів ресурсів й забезпечить оптимізацію витрат [34].

Розглянемо в табл. 2.6 динаміку основних витрат підприємства.

Таблиця 2.6

Динаміка витрат підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки						Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023		2024		2025			
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	абсолютне, (+;-)	відносне, %
Матеріальні витрати	100109	67,17	161112	72,78	149163	67,50	49054	149,00
Витрати на оплату праці	31252	20,97	40203	18,16	48576	21,98	17324	155,43
Відрахування на соціальні заходи	6825	4,58	8780	3,97	10610	4,80	3785	155,46
Амортизація	7747	5,20	8215	3,71	9016	4,08	1269	116,38
Інші операційні витрати	3105	2,08	3061	1,38	3614	1,64	509	116,39
Разом	149038	100,0	221371	100,0	220979	100,0	X	X

Аналізуючи дані табл. 2.6 можемо зробити висновок, що у структурі витрат найбільшу частину займають матеріальні витрати 67,5 % сума яких зросла на 49054 тис. грн (49 %). Друга за величиною категорія – витрати на оплату праці 21,98 % зросли на 17324 тис. грн (55,43 %). Наступною категорією витрат виступають відрахування на соціальні заходи – 4,8 %, зросли на 3785 тис. грн (55,46 %). Четверте місце посідає амортизація – 4,08 %, її зростання відбулося на 1269 тис. грн (16,38 %) та останнє – інші операційні витрати – 1,64 %, зросли на 509 тис. грн (16,39 %). Загальна сума витрат у 2025 р. порівняно з 2023 р. зросла на 71941 тис. грн та становить 220979 тис. грн, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства, однак потребує посилення контролю за рівнем витрат та підвищення ефективності їх використання

У сучасних умовах ефективне управління виробничими витратами підприємства можливе лише за умови його стратегічної спрямованості на

довгострокову перспективу та врахування впливу як внутрішніх чинників, так і факторів зовнішнього середовища [33].

Підприємства змушені постійно здійснювати аналіз й вдосконалення своїх бізнес-процесів з метою підвищення ефективності та забезпечення прибутковості діяльності. Рациональне використання ресурсів набуває стратегічного значення для досягнення економічних результатів, адже розвиток технологій відкриває нові можливості для оцінювання та оптимізації управління ресурсами, що сприяє підвищенню загальної ефективності підприємства [41].

Проведемо оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Показники ефективності використання матеріальних ресурсів
підприємства, 2023-2025 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Фондомісткість	0,21	0,23	0,35	0,14	166,67
Фондовіддача	4,83	4,40	2,86	-1,97	59,21
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,41	0,42	0,42	0,01	103,12
Коефіцієнт зносу	0,59	0,58	0,58	-0,01	97,87
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,41	0,42	0,42	0,01	103,13
Коефіцієнт рентабельності основних засобів	0,75	1,04	0,48	-0,26	64,76
Матеріаломісткість, грн	0,52	0,78	1,02	0,50	196,15
Матеріаловіддача, грн	1,91	1,28	0,98	-0,93	51,31

Аналізуючи дані табл. 2.7 помічаємо погіршення загальної ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. Коефіцієнти реальної вартості основних засобів та придатності мають незначну позитивну динаміку, що вказує на відносну стабільність технічного стану основних засобів, коефіцієнт зносу дещо знизився, що є

позитивною тенденцією. Коефіцієнт рентабельності основних засобів зменшився з 0,75 до 0,48, що вказує на зниження ефективності використання матеріальних ресурсів з точки зору отримання прибутку. Отже, підприємству необхідно вжити заходів щодо підвищення ефективності використання як матеріальних ресурсів, так й основних засобів, зокрема шляхом оптимізації витрат, модернізації техніки та впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Трудові ресурси відіграють визначальну роль у діяльності підприємства, оскільки саме вони формують рівень продуктивності, інноваційного розвитку та конкурентоспроможності. Кваліфікований персонал забезпечує ефективне виконання виробничих завдань і досягнення стратегічних цілей. Раціональне управління трудовими ресурсами сприяє залученню й утриманню компетентних працівників, підвищенню їх мотивації та результативності праці. Водночас ефективний розподіл функцій і постійний розвиток персоналу створюють передумови для стабільного функціонування та успішного розвитку підприємства загалом [31].

Таблиця 2.8

**Показники ефективності використання трудових ресурсів
підприємства, 2023-2025 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Продуктивність персоналу, тис.грн/особу	1677,9	1028,8	808,7	-869,15	48,20
Коефіцієнт обороту по прийому	0,06	0,06	0,02	-0,04	33,33
Коефіцієнт обороту з вибуття	0,12	0,14	0,19	0,07	158,33
Коефіцієнт плинності кадрів	0,02	0,16	0,07	0,05	309,79

Як бачимо з табл. 2.8 знижуються показники ефективності використання трудових ресурсів підприємства. Зокрема, знизилося значення показника продуктивності праці на 869,15 тис. грн/особу. Також знизилося значення коефіцієнта обороту по прийому та зросли значення

коефіцієнтів обороту з вибуття та плинності кадрів, що безпосередньо пов'язано зі зменшенням чисельності працівників підприємства на 46 осіб.

В умовах воєнного стану та нестабільності економічних процесів в Україні перед суб'єктами господарювання постають завдання забезпечення стабільності їх діяльності. Такі обставини істотно впливають на структуру капіталу підприємств. Наявність і достатній обсяг фінансових ресурсів є визначальними для здійснення господарської діяльності. У системі управління підприємством фінансові ресурси займають провідне місце, оскільки від їх стану та ефективності використання залежать безперервність операційної діяльності, рівень платоспроможності, ліквідності та рентабельності [18].

Проведемо оцінку ефективності використання фінансових ресурсів в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Показники ефективності використання фінансових ресурсів
підприємства, 2023-2025 рр.**

Показник	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Коефіцієнт оборотності активів	0,77	0,79	0,59	-0,18	76,45
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,08	1,11	0,82	-0,26	76,24
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	2,71	2,75	2,08	-0,62	76,99
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,82	9,60	11,60	-3,21	78,32
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,54	40,38	28,95	17,42	250,97
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,83	0,82	0,62	-0,21	74,56
Коефіцієнт автономії	0,93	0,96	0,96	0,02	102,54
Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу	0,067	0,020	0,020	-0,05	30,46
Коефіцієнт співвідношення позичкового і власного капіталу	0,072	0,020	0,021	-0,05	29,71
Коефіцієнт поточної ліквідності	10,72	36,45	35,27	24,56	329,17
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,21	4,20	4,82	3,61	399,06

Як бачимо з табл. 2.9 у підприємстві знижується ефективність використання фінансових ресурсів. У 2025 р. порівняно з 2023 р. спостерігається зниження більшості показників оборотності: коефіцієнт оборотності активів зменшився до 0,59, оборотних активів – 0,82, необоротних активів – 2,08, власного капіталу – 0,62 та вказує на зниження ефективності використання активів й капіталу підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості також скоротився до 11,60, що може вказувати на уповільнення погашення дебіторської заборгованості а коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс до 28,95, що характеризує прискорення розрахунків із кредиторами. Позитивною тенденцією є зростання коефіцієнт автономії до 0,96, отже власний капітал переважає у структурі джерел фінансування.

Таким чином, підприємство характеризується високою фінансовою стійкістю та ліквідністю, однак зниження показників оборотності активів й капіталу вказує на погіршення ефективності використання фінансових ресурсів, що потребує вдосконалення управління активами та підвищення ділової активності.

Серед різноманітних методів стратегічного планування особливе значення має SWOT-аналіз, який передбачає оцінку сильних й слабких сторін підприємства, а також визначення можливостей та загроз зовнішнього середовища. Даний метод є одним із найбільш поширених інструментів аналізу, оскільки дає змогу комплексно оцінити поточний стан підприємства, виявити основні проблеми та окреслити перспективні напрями подальшого розвитку. Завдяки своїй універсальності, наочності та простоті застосування SWOT-аналіз може ефективно використовуватись підприємствами незалежно від масштабів їх діяльності [25].

Проведемо SWOT-аналіз системи управління витратами підприємства для визначення основних переваг й недоліків діючої системи, а також можливостей її вдосконалення та потенційних загроз зовнішнього середовища. Такий аналіз дозволяє оцінити ефективність управління

витратами, виявити резерви економії ресурсів й сформувати напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Таблиця 2.10

SWOT-аналіз системи управління витратами підприємства

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
- наявність виробничого потенціалу; - досвід роботи у сільськогосподарській сфері; - наявність кваліфікованого персоналу; - можливість впровадження сучасних технологій; - стабільний попит на аграрну продукцію	- високий рівень матеріальних витрат; - недостатній рівень автоматизації обліку; - відсутність ефективної системи бюджетування; - значні витрати на паливо та енергоносії; - недостатній контроль за використанням ресурсів
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
- впровадження ресурсозберігаючих технологій; - державна підтримка аграрного сектору; - автоматизація управлінського обліку; - залучення інвестицій для модернізації; - використання енергоощадного обладнання	- зростання цін на паливо та добрива; - інфляційні процеси; - нестабільність економічної ситуації; - погодні та кліматичні ризики; - посилення конкуренції на ринку

Проведений в табл. 2.10 SWOT-аналіз показав, що підприємство має достатній потенціал для підвищення ефективності управління витратами. Водночас основними проблемами залишаються високий рівень матеріальних витрат, недостатній контроль ресурсів та залежність від зовнішніх економічних факторів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИТРАТ І СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЇ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі розвитку підприємств, в умовах зростання конкуренції та обмеженості ресурсної бази, особливого значення набуває ефективне управління витратами та раціональне використання ресурсів, що зумовлюють потребу у впровадженні сучасних підходів та заходів щодо їх удосконалення (рис. 3.1).

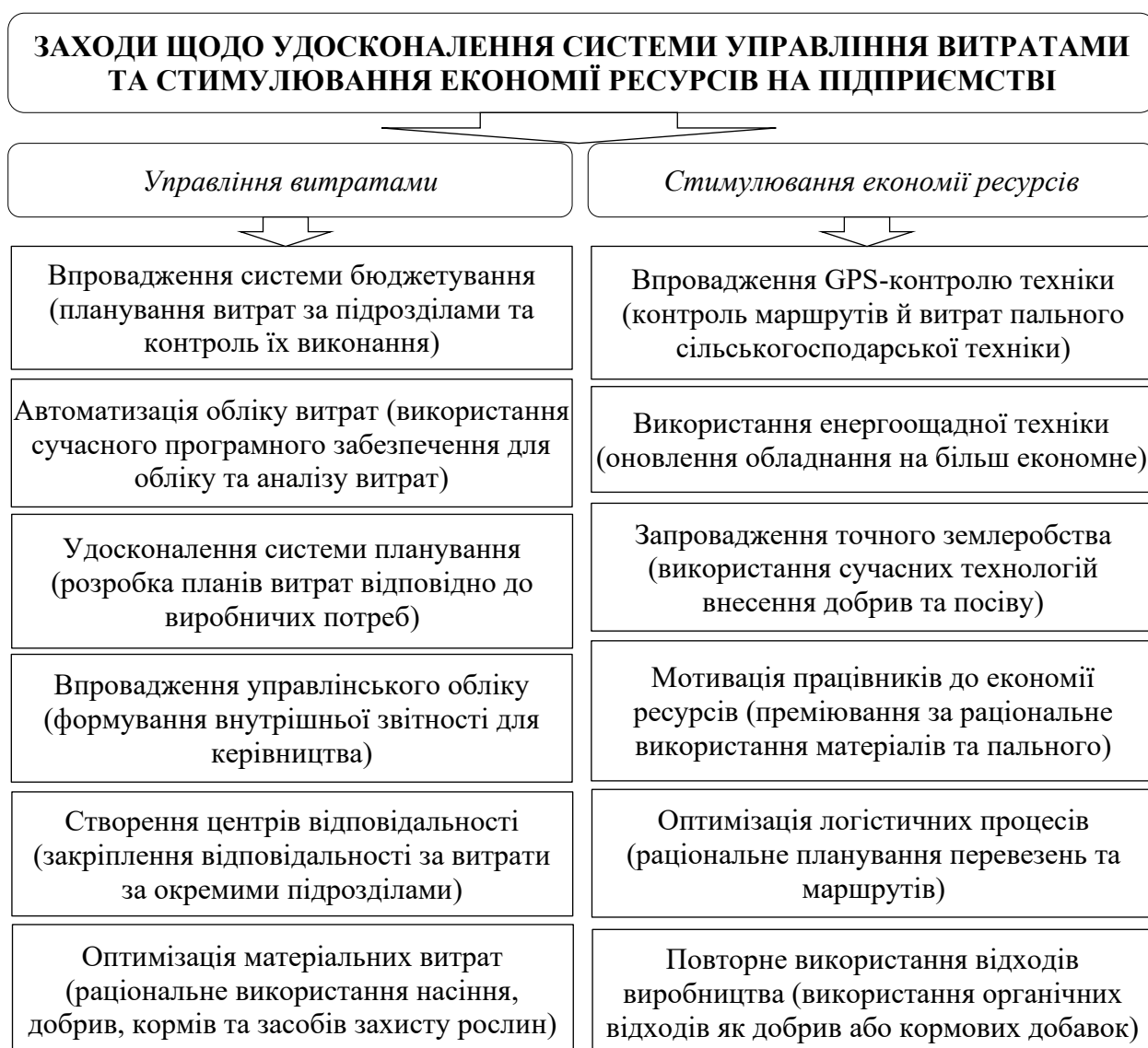

Рис. 3.1. Рекомендовані заходи з удосконалення системи управління витратами та стимулювання економії ресурсів на підприємстві, 2027-2031 рр.
[розроблено автором]

Реалізація запропонованих заходів з удосконалення системи управління витратами сприятиме підвищенню ефективності їх управління на підприємстві. Впровадження бюджетування та автоматизації обліку забезпечить кращий контроль за витратами, скорочення непродуктивних витрат й підвищення точності облікових даних. Запровадження управлінського обліку та центрів відповідальності дозволить підвищити ефективність управлінських рішень й відповідальність працівників за використання ресурсів, що в результаті вплине на зниження собівартості продукції та покращення фінансових результатів підприємства.

Запропоновані на рис. 3.1 заходи зі стимулювання економії ресурсів дозволять підвищити ефективність їх використання. Зокрема, встановлення GPS-контролю техніки та впровадження енергоощадних технологій сприятимуть скороченню витрат пального й енергії, використання елементів точного землеробства забезпечить раціональне використання добрив та насіння а мотивація працівників до економії ресурсів підвищить їх зацікавленість у досягненні кращих результатів. В цілому реалізація заходів сприятиме зниженню витрат, підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності підприємства.

Для удосконалення системи управління витратами в досліджуваному підприємстві ми рекомендуємо придбати та встановити сучасне програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку BAS АГРО. Бухгалтерія [44]. Вартість програми становить 20000 грн, оплата є разовою та не потребує подальших фінансових вкладень. Програмний продукт забезпечить ефективну організацію діяльності бухгалтерської служби підприємства, гарантуючи точність й прозорість ведення обліку, сприятиме автоматизації рутинних процесів й мінімізації ризику помилок. Вона надає можливість вести облік біологічних активів, транспорту, земельної оренди та паливних ресурсів, формувати регламентовану звітність й здійснювати контроль фінансових потоків для забезпечення ефективного та прозорого управління підприємством.

Важливим напрямом, в нинішніх умовах, є оптимізація матеріальних витрат шляхом застосування систем моніторингу витрат пального, що є ключовим інструментом для оптимізації логістики, зменшення виробничих витрат та підвищення рентабельності. Тому, ми рекомендуємо підприємству закупити та встановити системи GPS-контролю рівня й витрати палива. Уже протягом першого місяця впровадження такі системи здатні окупитися завдяки скороченню непродуктивних витрат й зменшенню споживання пального до нормативного рівня.

Використання GPS-навігації підвищить безпеку водіїв, сприятиме дотриманню швидкісного режиму та допоможе обирати оптимальні маршрути пересування. Крім того, система надає керівництву доступ до інформації про використання транспортних засобів у режимі реального часу або через історію поїздок, що усуває необхідність постійного звітування працівників. Завдяки функції контролю рівня пального можна визначати точні обсяги заправок, виявляти випадки недоливу чи несанкціонованого зливу пального. Система також дозволяє аналізувати фактичні витрати палива залежно від навантаження транспорту та пройденого кілометражу [24].

Рекомендуємо придбати GPS трекери + контроль палива [45] вартістю 6000 грн/комплект. Ми пропонуємо придбати 5 комплектів для встановлення в основні одиниці техніки підприємства й порівняти ефект від застосування з іншим транспортом. В залежності від отриманих даних буде прийняте рішення чи доцільним та економічно-вигідним буде встановлення рекомендованих систем у весь автотранспортний парк підприємства.

Запровадження точного землеробства є одним із сучасних та ефективних напрямів стимулювання економії ресурсів на підприємстві. Воно передбачає використання цифрових технологій, GPS-навігації, датчиків, дронів, автоматизованої техніки та спеціального програмного забезпечення для точного контролю процесів посіву, внесення добрив, поливу та обробітку ґрунту. Основна ідея точного землеробства полягає у тому, щоб вносити

ресурси саме там й в такій кількості, де це дійсно необхідно, а не рівномірно по всьому полю.

До сучасних технологій точного землеробства належать системи автоматичного керування технікою, картографування полів, аналіз ґрунтів, диференційоване внесення мінеральних добрив, контроль норм висіву насіння, використання супутникових знімків та агродронів для моніторингу стану посівів [9]. Завдяки цьому підприємство отримує можливість оперативно виявляти проблемні ділянки, контролювати витрати матеріалів та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення. Доцільність впровадження точного землеробства полягає насамперед у значному скороченні витрат ресурсів. Раціональне використання добрив, пального, насіння та засобів захисту рослин дозволяє зменшити собівартість продукції та підвищити економічну ефективність виробництва. Крім того, сучасні технології допомагають уникати перевитрат ресурсів й знижують втрати врожаю через нерівномірний обробіток полів.

Важливою перевагою є також підвищення врожайності та якості продукції, оскільки кожна ділянка поля отримує оптимальну кількість поживних речовин й належний догляд, рослини розвиваються більш рівномірно, що позитивно впливає на кінцевий результат. Одночасно підприємство зменшує негативний вплив на навколишнє середовище через скорочення надлишкового внесення хімічних речовин у ґрунт. Таким чином, точне землеробство є ефективним інструментом ресурсозбереження, який забезпечує економію матеріальних та фінансових ресурсів, підвищує продуктивність виробництва, конкурентоспроможність підприємства та сприяє екологічно безпечному веденню сільського господарства.

Запровадження точного землеробства в досліджуваному підприємстві ми рекомендуємо розпочати із закупівлі зернової сівалки АТЛАНТ TurboMax 600 [35] загальною вартістю 1300 тис. грн. Запропонована сівалка призначена для рядкового висіву насіння зернових, зернобобових культур, ріпаку та льону з одночасним внесенням мінеральних добрив із застосуванням

технологій Mini-Till або прямого посіву No-Till. Розрахунки доцільності купівлі сівалки, вихідні дані, технічні характеристики та терміни окупності відображено в додатку А.

Розглянемо в табл. 3.1 економічні результати від закупівлі зернової сівалки.

Таблиця 3.1

**Економічні результати закупівлі підприємством зернової сівалки
АТЛАНТ TurboMax 600**

Показник	Значення
Продуктивність праці, %	18,75
Збільшення виробітку за рахунок підвищення продуктивності праці, тис. грн	54,52
Збільшення виробництва валової продукції, тис. грн	817,8
Додатковий прибуток, тис. грн	163,56
Додатковий грошовий потік, тис. грн	293,56
Чиста теперішня вартість додаткового грошового потоку, тис. грн	130,62
Індекс прибутковості	1,10
Термін окупності капітальних вкладень, років	8,7

Як бачимо з табл. 3.1, купівля зернової сівалки АТЛАНТ TurboMax 600 є доцільною та економічно вигідною. Капітальні витрати будуть компенсовані, підприємство додатково зможе отримати 130,62 тис. грн грошового потоку у теперішній вартості а термін окупності витрат становитиме близько 9 років.

Мотивація є одним із найважливіших інструментів управління персоналом й охоплює сукупність методів та заходів, спрямованих на підвищення продуктивності й ефективності праці працівників. Її сутність полягає в тому, що працівник, маючи власні потреби та інтереси, отримує від підприємства певні стимули, які спонукають його до досягнення кращих результатів у роботі [13].

На підприємстві мотивація може проявлятися у формі преміювання, підвищення заробітної плати, надання можливостей для професійного розвитку, кар'єрного зростання та інших засобів заохочення, що позитивно

впливають на трудову активність персоналу. Окрім цього, стимулювання праці передбачає створення сприятливих умов для ефективної роботи працівників, зокрема організацію зручного режиму праці, забезпечення сучасним обладнанням, належним робочим місцем та іншими необхідними ресурсами для виконання професійних обов'язків.

Ми рекомендуємо підприємству удосконалити існуючу систему мотивування та додати заходи щодо преміювання працівників за раціональне використання ресурсів. Розглянемо детально заходи мотивації на рис. 3.2.

Вид преміювання	Умови отримання	Розмір премії	Очікуваний результат
<i>Премія за економію пального</i> (раціональне використання пального під час виконання польових робіт)	Фактичні витрати пального нижчі за встановлену норму без погіршення якості робіт	10-20% від суми зекономленого пального	Зменшення витрат на паливно-мастильні матеріали
<i>Премія за економне використання насіння</i> (дотримання норм висіву без перевитрат)	Відсутність перевищення затверджених норм висіву	5-10% від вартості зекономленого насіння	Скорочення матеріальних витрат
<i>Премія за раціональне внесення добрив</i> (точне внесення добрив відповідно до агротехнологій)	Використання диференційованого внесення та відсутність перевитрат	фіксована доплата або 10% від суми економії	Економія добрив та підвищення ефективності їх використання
<i>Премія за дбайливе ставлення до техніки</i> (зменшення витрат на ремонт та обслуговування)	Відсутність поломок з вини працівника, своєчасне обслуговування	Щомісячна премія 5-15% посадового окладу	Подовження строку експлуатації техніки
<i>Премія за зменшення втрат урожаю</i> (мінімізація втрат під час збирання врожаю)	Дотримання встановлених норм втрат	5-10% від заробітної плати	Підвищення ефективності виробництва
<i>Премія за дотримання технологічної дисципліни</i> (виконання технологічних норм та інструкцій)	Відсутність порушень технологічного процесу	5-10% окладу	Підвищення ефективності використання ресурсів

Рис. 3.2. Пропоновані види премій для підвищення мотивація працівників підприємства до економії ресурсів, 2027-2031 рр.

Як бачимо з рис. 3.2 система преміювання працівників за раціональне використання ресурсів стане важливим інструментом підвищення ефективності діяльності досліджуваного підприємства. Вона сприятиме формуванню у працівників відповідального ставлення до використання пального, насіння, добрив та техніки, а також стимулюватиме дотримання технологічної дисципліни. Таким чином, запровадження матеріального заохочення дозволить не лише скоротити виробничі витрати, але й підвищити продуктивність праці, зменшити втрати ресурсів й покращити загальні економічні результати підприємства. Крім того, така система мотивації сприятиме розвитку ініціативності працівників та впровадженню сучасних ресурсозберігаючих підходів у виробництві.

У межах рекомендованих заходів, які стосуються використання енергоощадної техніки (оновлення обладнання на більш економне), можна запропонувати комплекс рішень, спрямованих на зменшення витрат пального, електроенергії та підвищення ефективності виробництва. Основними пропозиціями можуть бути:

- оновлення тракторів й комбайнів на сучасні моделі з нижчим рівнем споживання пального та автоматизованими системами керування;
- заміна застарілих електродвигунів, насосів та вентиляційного обладнання на сучасні енергоефективні моделі;
- використання сушарок зерна з нижчим споживанням енергії та систем рекуперації тепла;
- встановлення LED-освітлення у виробничих та складських приміщеннях для економії електроенергії;
- поступове впровадження альтернативних джерел енергії, зокрема сонячних панелей або біогазових установок для забезпечення частини енергетичних потреб підприємства.

Доцільність таких заходів полягає у скороченні виробничих витрат, зниженні собівартості продукції, підвищенні продуктивності праці та зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище. Загалом,

використання енергоощадної техніки також дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємства та забезпечити більш стабільні економічні результати в умовах зростання цін на енергоресурси.

Рекомендованим напрямом стимулювання економії ресурсів також є оптимізація логістичних процесів (раціональне планування перевезень та маршрутів). Реалізувати даний напрям можна шляхом використання сучасного програмного забезпечення. З українських програм можемо рекомендувати AgriChain [22], Soft.Farm [23], Navizor [39]. Дані системи забезпечують моніторинг транспорту, контроль польових робіт, оптимізацію маршрутів і ведення електронного обліку логістичних операцій. Їх використання дозволяє підприємству зменшити непродуктивні витрати, підвищити точність планування перевезень та оперативність управлінських рішень.

Особливу увагу варто звернути на AgriChain та її модуль AgriChain Logistics, який спеціалізується на управлінні логістикою товарно-матеріальних цінностей та сільськогосподарської продукції. Даний модуль забезпечує автоматичне планування перевезень, контроль руху транспорту в режимі реального часу, облік маршрутів й координацію роботи водіїв та техніки.

Завдяки використанню AgriChain Logistics підприємство отримає можливість оптимізувати транспортні витрати, скоротити перевитрати пального, мінімізувати простої транспорту та забезпечити прозорий контроль за переміщенням продукції від поля до складу або покупця. Крім того, система дозволяє формувати аналітичні звіти щодо ефективності логістичних процесів, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, узагальнюючи всі попередньо рекомендовані напрями, серед яких сучасне програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку BAS АГРО, система GPS-контролю рівня й витрати палива (GPS трекери + контроль палива), система точного землеробства (закупівля зернової сівалки АТЛАНТ TurboMax 600), система мотивування та заходи щодо преміювання працівників за раціональне

використання ресурсів, використання енергоощадної техніки й оптимізацію логістичних процесів та можемо їх узагальнено подати у вигляді плану реалізації заходів у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

План реалізації заходів щодо удосконалення менеджменту витрат й стимулювання економії ресурсів на підприємстві, 2027-2031 рр.

Захід	Термін реалізації	Відповідальні особи	Необхідні ресурси	Очікуваний результат
Впровадження системи бюджетування	1-3 місяці	Керівник, бухгалтер	Програмне забезпечення, фінансові ресурси	Підвищення контролю за витратами
Автоматизація обліку витрат	2-4 місяці	Бухгалтер	Комп'ютерна техніка, спеціалізовані програми	Скорочення часу обробки інформації
Встановлення GPS-контролю техніки	1-2 місяці	Інженер-механік	GPS-обладнання, програмне забезпечення	Зниження витрат пального
Запровадження точного землеробства	6-12 місяців	Агроном	Сучасна техніка	Рациональне використання добрив і насіння
Мотивація працівників до економії ресурсів	Постійно	Відділ кадрів, керівник	Фонд преміювання	Підвищення відповідальності персоналу
Оновлення енергоощадної техніки	6-18 місяців	Керівник	Інвестиційні кошти	Скорочення енергетичних витрат
Оптимізація логістичних процесів	2-3 місяці	Економіст	Аналітичні дані, транспортні схеми	Зниження транспортних витрат

Як бачимо з табл. 3.2, запропонований план реалізації заходів щодо удосконалення менеджменту витрат й стимулювання економії ресурсів на підприємстві спрямований на підвищення ефективності використання матеріальних, фінансових та енергетичних ресурсів. Упровадження системи бюджетування, автоматизації обліку витрат, GPS-контролю техніки, точного землеробства та оптимізації логістичних процесів дозволить забезпечити більш раціональне управління виробничою діяльністю та скоротити непродуктивні витрати.

Важливе значення має також мотивація працівників до економії

ресурсів й оновлення енергоощадної техніки, що сприятиме підвищенню відповідальності персоналу, зменшенню витрат пального та енергії, а також підвищенню продуктивності праці. Реалізація запропонованих заходів упродовж 2027-2031 рр. забезпечить покращення фінансових результатів підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та створить умови для стабільного й ефективного розвитку в майбутньому.

В табл. 3.3 подамо загальну інформацію щодо витрат та ефекту від впровадження рекомендованих заходів.

Таблиця 3.3

**Загальні витрати та ефект від впровадження рекомендованих заходів
на підприємстві, 2027-2031 рр.**

Захід	Витрати на впровадження	Ефект
BAS АГРО. Бухгалтерія	20 тис. грн	Автоматизація бухгалтерського обліку, зменшення витрат часу та підвищення точності обліку
GPS трекери + контроль палива	30 тис. грн	Зниження витрат пального, контроль використання ресурсів та запобігання втратам
Зернова сівалка АТЛАНТ TurboMax 600	1300 тис. грн	Підвищення продуктивності праці, економія насіння й пального, зростання врожайності
Мотивація працівників до економії ресурсів	% від суми економії та посадового окладу	Формування відповідального ставлення до використання ресурсів та скорочення непродуктивних витрат
Оновлення енергоощадної техніки	В залежності від виду техніки	Зменшення енергоспоживання та витрат на обслуговування техніки
Разом	1350 тис. грн	

Отже, як бачимо з табл. 3.3 запропоновані заходи є економічно доцільними та спрямованими на підвищення ефективності використання ресурсів а їх реалізація сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню стабільного розвитку в умовах сучасного господарювання.

Результати дослідження апробовані автором шляхом публікації в збірниках матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [3] та Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції [4].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз менеджменту витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві дозволяє зробити наступні висновки:

1. У підприємстві у 2025 р. порівняно з 2023 р. знизилася чисельність працівників на 46 осіб та становить 188 осіб. Зросло значення показника наявності основних засобів на 13507 тис. грн та становить 53139 тис. грн. Практично без змін значення коефіцієнта придатності основних засобів – в межах 0,42 свідчить про відносно стабільний технічний стан основних засобів підприємства та відсутність суттєвих змін у їх оновленні або вибутті. Знизилися показники виробництва валової продукції на -240583 тис. грн, виручки від реалізації на -1037 тис. грн та чистого прибутку на -3896 тис. грн проте у 2025 р. вони мають все ж таки позитивне значення.

2. Загальний обсяг фінансових ресурсів зріс з 247623,5 тис. грн у 2023 р. до 322123 тис. грн у 2025 р. й вказує на розширення фінансових можливостей підприємства. Структура джерел фінансових ресурсів є раціональною та характеризується переважанням власного капіталу, що забезпечує фінансову стабільність й створює передумови для подальшого ефективного розвитку підприємства. У структурі витрат найбільшу частину займають матеріальні витрати 67,5 % сума яких зросла на 49054 тис. грн (49 %). Загальна сума витрат у 2025 р. порівняно з 2023 р. зросла на 71941 тис. грн та становить 220979 тис. грн, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства, однак потребує посилення контролю за рівнем витрат та підвищення ефективності їх використання. Проведений SWOT-аналіз системи управління витратами показав, що підприємство має достатній потенціал для підвищення ефективності управління. Водночас основними проблемами залишаються високий рівень матеріальних витрат, недостатній контроль ресурсів та залежність від зовнішніх економічних факторів.

Надані пропозиції щодо менеджменту витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві, зокрема:

1. Запропоновані заходи щодо удосконалення системи управління витратами (впровадження системи бюджетування, автоматизація обліку витрат, удосконалення системи планування, впровадження управлінського обліку, створення центрів відповідальності, оптимізація матеріальних витрат) та стимулювання економії ресурсів на підприємстві (впровадження GPS-контролю техніки, використання енергоощадної техніки, запровадження точного землеробства, мотивація працівників до економії ресурсів, оптимізація логістичних процесів та повторне використання відходів виробництва).

2. Рекомендовано придбати та встановити сучасне програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку BAS АГРО. Бухгалтерія. Вартість програми становить 20000 грн, оплата є разовою та не потребує подальших фінансових вкладень. Програмний продукт забезпечить ефективну організацію діяльності бухгалтерської служби підприємства, гарантуючи точність й прозорість ведення обліку, сприятиме автоматизації рутинних процесів й мінімізації ризику помилок.

3. Запропоновано закупити та встановити системи GPS-контролю рівня й витрати палива. Уже протягом першого місяця впровадження такі системи здатні окупитися завдяки скороченню непродуктивних витрат й зменшенню споживання пального до нормативного рівня. Вартість становить 6000 грн/комплект. Ми пропонуємо придбати 5 комплектів для встановлення в основні одиниці техніки підприємства й порівняти ефект від застосування з іншим транспортом. В залежності від отриманих даних буде прийняте рішення чи доцільним та економічно-вигідним буде встановлення рекомендованих систем у весь автотранспортний парк підприємства.

4. Запровадження точного землеробства в підприємстві рекомендовано розпочати із закупівлі зернової сівалки АТЛАНТ TurboMax 600 загальною вартістю 1 млн 300 тис. грн. Купівля є доцільною та

економічно вигідною. Капітальні витрати будуть компенсовані, підприємство додатково зможе отримати 130,62 тис. грн грошового потоку у теперішній вартості а термін окупності витрат становитиме близько 9 років.

5. Рекомендовано удосконалити існуючу систему мотивування та додати заходи щодо преміювання працівників за раціональне використання ресурсів. Премії можуть бути за економію пального, економне використання насіння, раціональне внесення добрив, дбайливе ставлення до техніки, зменшення втрат урожаю та дотримання технологічної дисципліни. Система преміювання працівників за раціональне використання ресурсів стане важливим інструментом підвищення ефективності його діяльності та сприятиме формуванню у працівників відповідального ставлення до використання пального, насіння, добрив та техніки, а також стимулюватиме дотримання технологічної дисципліни.

6. Рекомендованим напрямом стимулювання економії ресурсів також є оптимізація логістичних процесів (раціональне планування перевезень та маршрутів). Реалізувати даний напрям можна шляхом використання системи сучасного українського програмного забезпечення AgriChain та її модуля AgriChain Logistics, який спеціалізується на управлінні логістикою товарно-матеріальних цінностей та сільськогосподарської продукції. Даний модуль забезпечує автоматичне планування перевезень, контроль руху транспорту в режимі реального часу, облік маршрутів й координацію роботи водіїв та техніки. Завдяки використанню AgriChain Logistics підприємство отримає можливість оптимізувати транспортні витрати, скоротити перевитрати пального, мінімізувати простої транспорту та забезпечити прозорий контроль за переміщенням продукції від поля до складу або покупця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аберніхіна І., Сокиринська І. Ефективність використання ресурсів підприємства: практичний аспект. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 171-184.
2. Абушов Т. Огляд сучасних підходів до управління матеріальними ресурсами промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Том 2. С. 30-35.
3. Баган Н. В., Бохоня В. О., Москаленко В. В. Менеджмент витрат як інструмент підвищення ефективності аграрного виробництва. *Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики»*. 23 квітня 2026 р. Полтава : ПДАУ, 2026. С. 303-305.
4. Баган Н., Іванюк С., Москаленко В. Роль систем стратегічного управління у формуванні фінансової стійкості підприємств. *Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції, присвячена 100-річчю з дня народження професора, заслуженого працівника вищої школи України Фесенка Дмитра Мусійовича «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством»*. 26 березня 2026 року. Полтава : ПДАУ, 2026. С. 646-647.
5. Балан А. А., Крисенко А. В. Система управління витратами на промисловому підприємстві. *ЕКОНОМІКА: реалії часу*. 2014. №3(13). С. 43-49.
6. Біловол Р. І. Системний підхід до формування методів управління підприємством. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 219-223.
7. Ващенко О. П. Сутність та класифікація ресурсів підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2 (28). С. 104-108.
8. Вороная Н., Чернишова Н., Свіріденко А. Кваліфікації витрат на виробництво. *Податки & Бухоблік*. 2016. № 32. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/issue-32/article->

17159.html?srsId=AfmBOooBm8MKTzVvWDLwR7H4Txjds3V4CbW1loiVM4iObWzJNxBFh1Te (дата звернення 09.03.2026)

9. Впровадження точного землеробства. Досвід агрохолдингів. *TRAKTORIST.UA*. 2021. URL: <https://traktorist.ua/articles/vprovadzhennya-tochnogo-zemlerobstva-dosvid-agroholdingiv> (дата звернення 15.05.2026)

10. Гончарук А., Підкамінський М. Інструментарій механізму управління ресурсами промислових підприємств. *Development Service Industry Management*. 2024. Вип. 2. С. 254-258.

11. Григораш Т. Ф., Губенко Я. Я., Панич К. В. Формування джерел фінансових ресурсів підприємства та управління ними. *Молодий вчений*. 2014. № 11 (14). С. 54-56.

12. Данилко В. К., Кушніренко О. М., Марченко К. С. Управління витратами : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 216 с.

13. Дашко І. Мотивація персоналу в системі управління економічною ефективністю трудових ресурсів підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. Вип. 10. С. 22-28.

14. Іванчик Т. В. Система управління витратами підприємства. *Матеріали НТКП ВНТУ. Факультет менеджменту та інформаційної безпеки*. 2020. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29046/8671.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення 15.03.2026)

15. Іскра В. В. Фактори впливу на ефективність використання оборотних коштів українських агрохолдингів. *Збірник наукових праць «Торгівля, комерція, підприємництво»*. 2014. Вип. № 17. С. 108-111.

16. Калініченко О. В., Совершенна П. С., Гаркавенко М. С. Сутність та особливості здійснення виробничо-комерційної діяльності аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-47> (дата звернення 07.04.2026)

17. Коба О. В., Миронова Ю. Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 4. С. 99-103.

18. Ковальов В., Асташов Д. Процес формування та напрями оптимізації структури фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. Вип. 20. С. 199-207.
19. Когут У. І. Критерії класифікації витрат підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2008. № 624. С 43-49.
20. Колібаба О. А. Функції управління витратами як інтегральна складова управлінського обліку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.11. С. 234-239.
21. Колісник О. П., Поліщук М. С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1282-1289.
22. Комплексна система ІТ-рішень для управління агробізнесом. *AGRICHAIN*. 2026. URL: <https://agrichain.com.ua/> (дата звернення 17.05.2026)
23. Комплексне ІТ-рішення для агровиробників. *SOFT.FARM*. 2026. URL: <https://soft.farm/uk> (дата звернення 16.05.2026)
24. Контроль витрат і рівня палива за GPS. *Fixon*. 2026. URL: <https://fixon.com.ua/language/uk/kontrol-vytrat-i-rivnya-palyva-za-gps/> (дата звернення 14.05.2026)
25. Копчак Ю. С., Лобунець Т. В., Луковський Р. І. SWOT-аналіз як важливий інструмент у розробці стратегії бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-146> (дата звернення 27.04.2026)
26. Куди витрачаються гроші: базовий перелік витрат підприємства. *Школа Бізнесу Нова пошта*. 2021. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/kudi-vitrachayutsya-groshi-bazovij-perelik-vitrat-pidpriyemstva> (дата звернення 18.03.2026)
27. Матвєєва Н. М., Славута О. І. Управління витратами: навч. посіб. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с.
28. Назаренко С. А., Фейш М. О. Підходи до формування системи

- управління витратами на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-40> (дата звернення 21.03.2026)
29. Олійник Т., Зайцева К. Система управління витратами підприємства. *Молодий вчений. Серія Економічні науки*. 2019. № 11 (75). С. 563-566.
30. Пилипенко А., Жигалкевич Ж. Управління витратами підприємств в умовах невизначеності. *III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. 2022. С. 97-98.
31. Піхняк Т., Дунець І. Трудові ресурси підприємства та інноваційні технології управління ними. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. № 344(4). С. 293-298.
32. Проценко В., Пилипенко Д. Забезпечення діяльності підприємств на основі класифікації ресурсів. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2024. Вип. 19(38). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-19\(38\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-19(38)-15) (дата звернення 26.03.2026)
33. Свиноус І. В., Гаврик О. Ю., Хомовий С. М. Методичні засади формування системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Економічна наука*. 2016. Вип. 4. С. 9-12.
34. Семчук І. В., Мазур В. Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Вип. 22. С. 544-548.
35. Сівалка зернова АТЛАНТ TurboMax 600. *Harvest*. 2026. URL: <https://lnk.ua/3d80PGTNO> (дата звернення 10.05.2026)
36. Терещенко Д. Теоретичні аспекти управління витратами підприємства. *Матеріали конференцій МЦНД*. 2025. Конотоп, Україна. С. 56-59
37. Ткач І. Маланчук М. Сучасні підходи до поняття та класифікації ресурсів і ресурсного забезпечення. *Соціальний розвиток і безпека*. 2017. Вип. 1 (1). С. 69-83.
38. Фімяр С. В., Польова Н. М., Андрушкевич Н. В., Гнатюк О. П.

Методичні підходи до управління витратами як інструмент планування та забезпечення конкурентоспроможності. *Економіка і регіон*. 2025. № 3 (98). С. 170-176.

39. Хомин А. Navizor – розумний мобільний навігатор та система моніторингу якості доріг. *DOU Проектор*. 2017. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/dou-projector-navizor/> (дата звернення 18.05.2026)

40. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *Scientific journal «MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS»*. 2022. С. 160-165.

41. Шашина М. В., Недзельський А. О. Оцінювання ефективності управління ресурсами підприємства як інструмент забезпечення прибутковості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2023. Вип. 1. С. 125-132.

42. Шуміло О. С., Пакуліна І. В., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 306-311.

43. Що таке управління ресурсами і чому це важливо? *Teamdeck*. 2026. URL: <https://lnk.ua/wiTEhwavy> (дата звернення 23.03.2026)

44. BAS АГРО. Бухгалтерія. *We.code*. 2026. URL: <https://wecode.ua/product/bas-agro-buhgalteriya/> (дата звернення 17.05.2026)

45. GPS моніторинг + контроль палива. *Fixon*. 2026. URL: <https://lnk.ua/nqzUxahbR> (дата звернення 16.05.2026)

46. Voronko-Nevidnycha T. V., Stovba V. O., Shevchenko T. V., Shelemba V. I. Technology management strategies of agricultural enterprises: security aspect. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 4, pp. 245-249.

47. Khodakivska O., Voronko-Nevidnycha T. Integration of Agile methods into the management system as a tool for increasing the effectiveness of strategic management in the agri-food sector. *EKONOMIKA APK*. 2023. Т. 30 № 2. Р. 49-56.

ДОДАТКИ

- річний виробіток на 1 працівника – 290 тис. грн;
- чисельність працівників підрозділу – 15 осіб;
- нормативний прибуток – 20 %;
- ставка дисконту – 10 %;
- амортизація – 15 %
- витрати на впровадження заходів – 1300000 грн;
- економія витрат часу зміни – 60 хв.;
- оперативний час за операцію робочого дня – 320 хв.;

1. Розрахуємо підвищення продуктивності праці:

$$\Delta \text{ПП} = (60/320) \times 100 = 18,75 \%$$

2. Збільшення виробітку працівника за рахунок підвищення продуктивності праці:

$$\Delta B_p = 290 \times 0,188 = 54,52 \text{ тис. грн}$$

3. Збільшення виробництва валової продукції у підприємстві:

$$\Delta B_p = 54,52 \times 15 = 817,8 \text{ тис. грн}$$

4. Додатковий прибуток за рахунок збільшення виробництва продукції:

$$\Delta \text{П}_p = 817,8 \times 0,2 = 163,56 \text{ тис. грн}$$

5. Розрахунок додаткового грошового потоку:

$$\Delta \text{ГП} = 163,56 + (1300 \times 0,10) = 293,56 \text{ тис. грн}$$

Таблиця

Дисконтування додаткового грошового потоку від купівлі зернову сівалку АТЛАНТ TurboMax 600в підприємстві за ставки дисконту 10%

Роки	Грошовий потік, тис. грн	Коефіцієнт дисконту	Теперішня вартість грошового потоку, тис. грн
2026	293,56	0,91	266,87
2027	293,56	0,83	242,61
2028	293,56	0,75	220,56
2029	293,56	0,68	201,07
2030	293,56	0,62	182,34
2031	293,56	0,56	165,85
2032	293,56	0,52	151,32
Разом	х	х	1430,62

6. Розрахуємо чисту теперішню вартість додаткового грошового потоку:

$$\text{ЧТВ} = 1430,62 - 1300 = 130,62 \text{ тис. грн}$$

7. Визначимо індекс прибутковості:

$$I_{\text{пр}} = 1430,62 / 1300 = 1,10$$

8. Термін окупності капітальних вкладень:

$$T_{\text{ок}} = 1430,62 / 163,56 = 8,7 \text{ року}$$

Додаток Б

Фінансово-статистична звітність [REDACTED],

2023-2025 рр.

Публікації здобувача вищої освіти

АНОТАЦІЯ

Москаленко В. В. «Менеджмент витрат і стимулювання економії ресурсів на підприємстві». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр за освітньо-професійною програмою Менеджмент підприємства спеціальністю 073 Менеджмент. Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2026.

Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти управління витратами та використанням ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання. Розкрито економічну сутність витрат підприємства, узагальнено їх класифікацію, досліджено принципи, функції, методи та механізм управління витратами, а також сучасні підходи до ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства.

Проведено комплексний аналіз організаційно-економічної діяльності підприємства, оцінено забезпеченість і ефективність використання трудових, матеріальних, фінансових та виробничих ресурсів. За результатами дослідження обґрунтовано напрями вдосконалення системи управління витратами та використанням ресурсів підприємства, які передбачають оптимізацію структури витрат, впровадження сучасних методів управління витратами, ресурсозберігаючих технологій, цифрових інструментів управління, удосконалення процесів планування, контролю та аналізу витрат. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсного потенціалу, зниженню собівартості продукції, зміцненню фінансової стійкості, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку підприємства.

Ключові слова: витрати підприємства, управління витратами, ресурси підприємства, ресурсний потенціал, менеджмент витрат